

Beheerplan pastorietauin Roosbeek

A. Onderwerp van het project : beschrijving en natuurwaarde

De pastorietauin van Roosbeek maakt deel uit van de pastorie van Roosbeek, die op haar beurt behoort tot het dorpsgezicht, samen met de geklasseerde kerk, het goed van Peten en de boerderij Wenseleers. Samen met de kerk, de pastorie en de schuur wordt de pastorietauin opgenomen in het masterplan van de hele site. De pastorietauin heeft zowel op vlak van indeling als wat betreft de aanwezige beplanting een historische waarde.

De pastorietauin van Roosbeek is een interessante pastorietauin van 55 are met typische dualiteit: een bij de pastorie met voortuin aansluitend blok boomgaard-moestuin en, aan de overkant van de Kleine Beek, een in 1878 'Landschappelijk' aangelegd perceel 'lustgrond' met ringvormige vijver, brugje en sierbomen (bruine beuken en varenbeuk). De D-vormige ringgracht bestaat nog steeds maar is voor ongeveer de helft verland. De pastorietauin is een vorm van cultuur-historisch groen, met een hoge natuurwaarde. Het waardevol karakter is onder andere te danken aan de aanwezigheid van waardevolle bomen, bijvoorbeeld monumentale exemplaren van Bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), en een opmerkelijke cultivar, de Varenbeuk (*Fagus sylvatica* 'Asplenifolia'). Deze laatste is ondertussen rond 2015 afgestorven en verdwenen. De struikétage bestaat vooral uit Sneeuwbes (*Symphoricarpos albus* var. *Laevigatus*), Hazelaar (*Corylus avellana*) en Boerenjasmijn (*Philadelphus coronarius*). Langs de beek staan een aantal Zomerlinden (*Tilia platyphyllos*).

In het gedeelte van de tuin, aansluitend aan de pastorie vinden we ook authentieke soorten die bij het karakter van de tuin passen. Denken we hier maar aan de vele Taxussen die op strategische plaatsen in de tuin aangeplant zijn, de leiperelaren tegen de noordelijke tuinmuur en de restant van de oude fruitboomgaard.

De tuin bevat een rijke schakering van successiestadia en biotopen.

Een schets van het grondplan van de tuin wordt als bijlage bij dit document gevoegd.

B. Motivatie van het project

Het is de bedoeling de pastorietauin permanent open te stellen voor het brede publiek in het algemeen en voor de bewoners en scholen van Boutersem in het bijzonder. Aangepaste kleinschalige activiteiten van de verenigingen zouden, na afspraak met de beheerder, kunnen plaatsvinden in de pastorietauin.

Een bevraging van het kiespubliek door de Corelio-kranten naar aanleiding van de laatste gemeenteraadsverkiezingen gaven vrijwel systematisch aan dat de kwaliteit van de leefomgeving zeer hoog scoorde als thema voor het gemeentelijk beleid. Steeds meer wetenschappelijk onderzoek toont aan dat mensen natuur ook werkelijk nodig hebben voor hun gezondheid. Vlaanderen en dus ook de gemeenten zullen een duurzame weg moeten vinden om de biodiversiteit en de natuurlijke systemen in stand te houden en te versterken. Wij zijn dat verplicht aan de generaties die na ons komen.

Bovendien brengt dit beheerplan natuur- en milieueducatie (NME) dichterbij de scholen en kunnen dure vervoerskosten uitgespaard blijven. Dit zijn twee belangrijke elementen die een rol spelen zowel in het Vlaams milieubeleid als in het gelijke kansen onderwijs. In deze context is een definitieve en duurzame herwaardering van de pastorietuin van Roosbeek ten dienste van de gemeenschap een waardevolle investering.

C. Basisprincipes van het beheerplan

Inleiding

Wij willen de pastorietuin beheren volgens de richtlijnen die beschreven staan in de brochure “Harmonisch Park- en Groenbeheer” van Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse Gemeenschap.

Dit beheer steunt op 6 pijlers (duurzaamheid, dynamiek, diversiteit, mens, natuur en milieu) waartussen een evenwicht moet bewaard worden. Een “park” beschrijft de wetgever als een groene ruimte waar bij de aanleg, de inrichting en het beheer sociaal-recreatieve en esthetische overwegingen overheersen en waar gelijktijdig verschillende andere functies kunnen vervuld worden, zoals educatieve, economische, cultuur-historische, landschappelijke, wetenschappelijke, ecologische, fauna-, flora- en milieubeschermdende functies. Een park bestaat naast open gedeelten (waterpartijen, grasvelden, bloemenperken, wandelwegen,...) uit een afwisseling van bosgedeelten en/of gedeelten met bomen struiken en heesters.

1. Harmonisch parkbeheer

De maatregelen voor een harmonisch beheer beogen een duurzame, dynamische en gediversifieerde uitbouw waarbij de functies, in de inleiding opgesomd, op een evenwichtige wijze samengaan.

2. Duurzaam en dynamisch beheer

De duurzaamheid van het park op zich en t.o.v. de functievervulling vereist vanzelfsprekend een dynamisch beheer dat zich aanpast aan de evolutie van het park en aan de evoluerende maatschappelijke behoeften.

Duurzaam

Langdurige instandhouding met stabiele levensgemeenschappen, met minimale kosten en een continuïteit in het gevoerde beheer moet een verantwoord evenwicht realiseren tussen de eigenheid van het park, de functievervulling van het park en de draagkracht van het park.

Ingrepen of wijzigingen in het beheer moeten op een geleidelijke manier gebeuren.

De maatschappelijke acceptatie wordt bevorderd door een degelijke communicatie, participatie en voorlichting.

Dynamisch

Regelmatige monitoring moet duidelijk maken in hoeverre de multifunctionele invulling van het park aansluit bij het behoeftepatroon en de evolutie van dit behoeftepatroon volgt. Herziening van het beheerplan moet in deze context steeds mogelijk zijn.

3. Diversiteit

Diversiteit speelt zich in een park vooral af op 3 niveaus : structuren, soorten en functies.

Structuren

Een afwisseling in terreineenheden (bloementuin, boomgaard, grasveld, bomengroepen,...) en in punt-, lijn- en vlakvormige elementen verhoogt sterk de sociaal-recreatieve en esthetische waarde van het park.

Soorten

Biodiversiteit op niveau van een park is vooral een soortendiversiteit op gebied van fauna en flora en een ecologische diversiteit. Dit kan verkregen worden door een afwisseling in milieuomstandigheden, in verschillende begroeiingstypes en door verschillen in de structuur binnen een begroeiing. Dit wordt positief beïnvloed door continuïteit in het beheer en het bevorderen van de gradiënten.

Functies

Multifunctionaliteit wordt nagestreefd door verweving (niet door zonering of meekoppeling) en steeds in overleg met de doelgroepen.

- recreatief : wandel- en rustzones
- sociaal : ontmoetingsplaats
- esthetisch : indeling en uitzicht
- educatief : passief (naamplaatjes, natuurpad, infopanelen, ...) en actief (doe-opdrachten, geleide sessies,...).
- economisch : - produkten van de moestuin en de boomgaard, hakhout
 - meerwaarde voor de omgeving op toeristisch en recreatief vlak
- cultuur-historisch : vloeit uit de aard van de tuin zelf voort
- ecologisch : de natuurlijke begroeiing in stand houden
- milieubeschermdende functie : de « groene long-functie », die hier wegens de kleine oppervlakte wel beperkt is
- psychologisch : een rustgevende groene omgeving bevordert het mentaal welzijn van de mens

4. Mensgericht

Het park is er voor de parkgebruiker en dient dus aantrekkelijk en gevarieerd te zijn. Hieruit volgt dat:

- het park in zijn geheel openstaat voor recreatie

- het reglement bepaalt welke recreatievormen toegestaan of verboden zijn. Dit wordt opgenomen in het beheerplan en nadien in het parkreglement. Afwijkingen kunnen in uitzonderlijke gevallen door de parkbeheerder toegelaten worden, rekening houdend met de eigenheid en de draagkracht van het park en met de vraag.
- cultuur-historische en landschappelijke elementen blijven prioritair behouden. De structuur wordt vastgelegd in het beheerplan.
- het park is het jaar rond toegankelijk van volgens aan de ingang meegedeelde uurrooster.
- graslanden zijn betreedbaar, beplante gedeelten niet.
- honden worden aan de leiband (max. 1,5 m) gehouden ; hondenpoep wordt door de begeleider van de hond opgeruimd
- een functionele padenstructuur (ook voor rolstoelgebruikers) dient aanwezig te zijn..
- er zal communicatieve infrastructuur worden aangebracht
- de fysieke en sociale veiligheid van de bezoeker dient verzekerd te zijn

5. Natuurgericht

Het park als groene ruimte moet bijdragen tot een gezond en hoogwaardig natuurlijk milieu.

- prioritair is het instandhouden en verhogen van de biodiversiteit op gebied van soorten en ecosystemen
- natuurlijke processen moeten gestimuleerd worden : aangepast hak- en maaibeheer, opslag van dood hout,...
- aangepast beheer in randzones voor elementen met een hoge natuurwaarde
- landschapselementen (zoals de poel) worden prioritair beschermd
- er dient een gericht beheer gevoerd te worden naar het behoud van oude bomen

6. Milieugericht

Het beheer moet voldoen aan de algemene zorgplicht voor het milieu. Elke beheeringreep moet hiermee rekening houden.

- vooraleer werkzaamheden aan te vatten, zal het milieueffect ervan geëvalueerd worden
- bodemverbetering zal, indien nodig, met groencompost nagestreefd worden
- verontreiniging zal maximaal tegengegaan worden
- als bestrijdingsmiddelen zullen uitsluitend biologische en milieuvriendelijke middelen gebruikt worden
- maximaal gebruik van duurzame materialen

7. Organisatiegericht

Het beheer geschiedt volgens de geldende regels van de efficiëntie, effectiviteit, rendabiliteit (niet altijd in EUR), sociale context en kwaliteit. Een lastenboek voor werken moet maatregelen bevatten om schade aan bodem, bestanden, flora , fauna en infrastructuur te vermijden

8. Termijn

Het beheerplan wordt opgesteld voor middellange en lange termijn (20 jaar)

D. Praktische uitwerking van het beheerplan 2009 - 2012

1. Algemene elementen (elementen die de parkzones overschrijden)

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Wandelpad : - onverhard en door onkruid overwoekerd - stronken in het pad	- verhard en bruikbaar voor rolstoelgebruiker - enkel in het bosje blijft het pad onverhard	- aanleg van een pad in dolomiet - afvoer van de uitgegraven aarde	IGO (ploeg Geert Rentiers)	vóór mei 2010
Natuurleerpad : nihil Educatieve elementen : nihil	Te bepalen in samenspraak met de natuuroudersgroep	Natuuroudersgroep gaat op onderzoek naar voorbeelden	Werkgroep	2011
Infopanelen en naamplaatjes : nihil	1 infopaneel over de historische indeling vd tuin 3 à 4 panelen natuurinfo. Weerbestendige naamplaatjes bij bijz. planten	Ontwerpen en zelf maken van panelen. Later (2011) kan men panelen aankopen. Naamplaatjes bestellen bij de Vlaamse Gemeenschap	Raoul maakt enkele voorstellen Raoul maakt lijst. Nadine bestelt	2008-2009..... 2011..... 2009
Website pastorietaan : nihil	Zo snel mogelijk ontwerp Evolutie tuin volgen. Links vanuit andere websites (gemeente, Chiro, ...)	Vrijwilliger zoeken die website wil ontwerpen. Ontwerp opstarten	Raoul zoekt vrijwilliger	2008-2009
Sanitaire voorziening : nihil	1 toilet dames + 1 toilet heren	Oude waterbakken van de Chiro opkuisen. Toilet installeren links achter de poort. Keldertrap beveiligen.	Raoul overlegt met de technische dienst van de gemeente.	vóór mei 2010
Toegangspoort : moeilijk in	IJzeren hek dat de hele	Offertes vragen voor een	Raoul	2010

gebruik, zwaar en versleten	poortopening afsluit	nieuw hek en laten plaatsen		
Openstelling vd tuin : nihil	Permanent vanaf mei 2010	Openen en sluiten samen met de kerkdeur	Kerkfabriek	mei 2010
OFFICIËLE OPENING	DAG VH PARK 2010		WERKGROEP	30 MEI 2010

2. Voortuin

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Jaarlijks onderhoud :1x onkruidverwijdering door gemeente	Maandelijks onderhoud van alle perken, uitgezonderd dec en jan. Inbegrepen snoeiwerken.	Opdracht geven en afspraken maken.	IGO Arbeidszorg	Vanaf febr 2009
Perk 1 : hulst en meiklokjes	Toestand behouden	Nihil	/////	/////
Perk 2 : rozenperk overwoekerd door kaasjeskruid	Bijna zwarte stokrozen tegen de muur. Buxus of lage witte rozen tegen pad.	Perk opruimen en opnieuw aanplanten.	Groendienst gemeente (Evelyne Detraux)	Voorjaar 2009
Perk 3 : overwoekerd door gele margriet. Italiaanse aronskelk. Grote coniferen. Lievevrouwbedstro.	Gevarieerd bloemenperk met pastorie-eigen planten : hortensia, dahlia, lage boerenjasmijn, gladiolen,...	Perk opruimen en opnieuw aanplanten. Alle coniferen verwijderen. Lievevrouwbedstro en Italiaanse aronskelk behouden. Omzomen met buxushaagje.	Groendienst gemeente (Evelyne Detraux)	Voorjaar 2009
Perk 4 : conifeer, rozen, Vrouwenmantel	Gevarieerd rozenperk met behoud van de Vrouwenmantel Clematis tegen het hek	Grote coniferen verwijderen en perk opnieuw aanplanten. Vrouwenmantel behouden. Clematis planten	Groendienst gemeente (Evelyne Detraux)	Voorjaar 2009

3. Moes- en kruidentuin

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Jaarlijks onderhoud : 1x onkruidverwijdering door gemeente	Maandelijks onkruidvrij maken (behalve dec en jan)	Correcte afbakening van het perceel. Opdracht geven en afspraken maken.	IGO Arbeidszorg	Vanaf febr 2009
In 2008 geen beplanting. Verwilderd. Klein fruit wordt niet gesnoeid.	Uitbouw, groenten planten en oogsten door de plaatselijke basisschool « De Mozaïek ». Ordelijk uitzicht verzorgen.	Beplanting, oogsten en ordelijk uitzicht verzorgen Voorkeur voor inheemse kruiden en groenten.	De Mozaïek	Vanaf lente 2009
1 laurierstruik		Kruidenadvies	Cindy Martin	Vanaf febr 2009

4. Boomgaard

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Jaarlijks onderhoud : 2x maaien van de netels door INL (IGO) Brandnetelwoekering	Traditionele boomgaard met halfhoogstam (wegens kleine oppervlakte) en netelvrije ondergroei van gras. Duidelijke scheiding tussen het grasveld en het aanpalend hooilandje.	3x per jaar maaien van de ondergroei (half mei, half juli en half september) Uitharken van de netelwortels omop termijn een netelvrije ondergroei te verkrijgen	Groendienst gemeente	Vanaf maart 2009
Versleten kersenboom 1 oude appelboom en 2 nieuw aangeplante halfhoogstam appelbomen Notelaar		Oude kersenboom vervangen door jonge halfhoogstam kersenboom. Oude appelboompjes bij snoeien.	Groendienst gemeente (Evelyne Detraux)	Jaarlijks na de maaibeurt van mei en sept. Voorjaar 2009
Hondsrozen achteraan		Hondsrozen van het perk verplaatsen naar het perk vooraan.	Advies kersenboom : Jan Dermauw LPW - IGO	

5. Randzone achter en rechts van de boomgaard (hakhoutbos)

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Jaarlijks onderhoud : 2x onkruidverwijdering door INL (IGO)	Natuurlijk hakhoutbosje bewaren. Enkel ingrijpen om wildgroei van sommige planten te vermijden.	Maandelijks controleren van de evolutie en bijwerken waar nodig door snoeien of verwijderen van wildgroei en overdadig onkruid. Met de wortel verwijderen van Duivelswandelstok behalve 2 aangeduide exemplaren. Klimopgroei in de bomen tegenhouden, behalve in de versleten fruitboom	IGO Arbeidszorg	Vanaf febr 2009
Woekering Duivelswandelstok		Pimpernoot planten.....	Groendienst gem.	Voorjaar 2009
Hakhout : vooral hazelaar en vlier	Pimpernoot bijplanten		Raoul	2008-2009
Composthoek : nihil	Composthoek inrichten aan het vroegere kippenhok. De afgewerkte compost gebruiken in de moes- en kruidentuin en op de bloemperken	Advies vragen aan de compostmeesters van de gemeente Inrichten van de composthoek	Gemeente ?	Voorjaar 2009
Bouwafval aan het kippenhok		Bouwafval opruimen	IGO Arbeidszorg	Voorjaar 2009

6. Serre en leifruit

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Jaarlijkse snoei van de druivenranken	Jaarlijkse snoei van de druivenranken.	Snoei verderzetten	Raoul	Jaarlijks in februari
Druivenoogst wordt verdeeld op vergaderingen van de verenigingen	Druivenoogst wordt verdeeld onder de vrijwilligers van de verenigingen en de werkgroep	Verdeling uitvoeren	Raoul	Jaarlijks in sept-okt
Leifruit en klein fruit langs de noordmuur : geen onderhoud of oogst	Ordelijk perceel van verzorgde bessenstruiken en 2 leiperelaren	Bij snoeien van de planten	IGO Arbeidszorg	Vanaf febr 2009
		Bijplanten van Krentenboompje, Herfstframboos en Mispel	Groendienst gemeente (Evelyne Detraux)	Voorjaar 2009
		Oogsten	Mozaiek en Arbeidszorg	Vanaf zomer 2009
Bodemonderhoud : 2x per jaar onkruidverwijdering door Raoul(serre) en INL	Verzorgde bodem met houtsnipperstrooisel	Maandelijks bodemonderhoud en onkruidverwijdering	IGO Arbeidszorg Houtsnippers : gemeente	Vanaf febr 2009
Serreglas in verval	Volledig gerenoveerde serre	Bestek vragen Opdracht plaatsen	Raoul	2012

7. Hooiland

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Jaarlijks onderhoud : 2 maaibeurten door INL (IGO) Kaasjeskruid begint ook hier door te dringen Japanse esdoorn	Natuurlijk meer bloemrijk hooiland Japanse esdoorn en oude appelboom behouden.	Maaien op de juiste moment van het jaar : eind juni en midden september Oude appelboom bij snoeien	IGO INL IGO Arbeidszorg	Jaarlijks eind juni en half september febr 2009
Scheiding met boomgaard : nihil	Lage Veldesdoornhaag aanplanten tussen boomgaard en hooiland	Aanplanting haag Jaarlijkse snoei	Groendienst gemeente IGO Arbeidszorg	Voorjaar 2009 1x per jaar

8. Lusthof (bos, exclusief poel)

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Brug naar het eiland is ingestort. Varenbeuk is afgeknakt. Bruine beuk naast brugje is aangetast door Tonderzwam en heeft een dode tak Woekering Sneeuwbes en opklimmende klimop Bruine beuken, monumentale Es, Tamme kastanje	Nieuwe aangepaste brug bouwen, bruikbaar voor wateronderzoek Natuurlijke evolutie respecteren met beperking van wildgroei van sommige soorten. Veiligheid van de bezoeker verzorgen door tijdig ruimen van gevaarlijke bomen of takken	Aanleg nieuwe brug Opruimen van de afgeknakte boom en in de takkenwal verwerken. Goede stamdelen gebruiken voor een zitbank in de boomgaard of langs het pad. Afzagen dode tak van de Beuk. Sneeuwbes maaien Onverhard pad vrijhouden van onkruid en klimop. Opklimmende klimop van de boomstammen houden.	IGO-groep Geert Rentiers INL (IGO) IGO INL	2011 2009 Vanaf febr 2009

9. Poel

Huidige toestand	Streefdoel	Nodige acties	Uit te voeren door	Wanneer
Onvoldoende water	Vatbaar maken voor natuurlijke flora en fauna	Uitbaggeren Bodem eerst onderzoeken met metaaldetector	Vrijwilligers	September 2009
Erg verland				
Beperkt bereikbaar voor zonnelicht en –warmte wegens de omringende bomen	Geschikt maken voor educatief wateronderzoek door basisscholen	Waterniveau normaliseren door aanleg watertoevoer met regenwater van het kerkdak en het pastoriedak	IGO-groep Geert Rentiers	Samen met aanleg wandelpad, voorjaar 2010
		Overloop naar de Kleine Beek inrichten	IGO-groep Geert Rentiers	Voorjaar 2010
		Taxus die schuin over de gracht hangt , verwijderen	INL (IGO)	2009
		Jaarlijkse bladval afscheppen	IGO INL	Vanaf herfst 2009

E. Samenvattende begroting

Jaartal	Omschrijving	Kostprijs	Totaal euro
2009	Permanent onderhoud door IGO Arbeidszorg		
	Naamplaatjes voor planten		
	Zelfgemaakte infopanelen		
	Opruiming en aanplantingen door de Groendienst Gemeente (Evelyne Detraux)		
	Boomgaard maandelijks maaien door de Groendienst gemeente		
	Opruiming in het bosje (Varenbeuk, Taxus, tak van Bruine beuk) door INL (contract gemeente)		
	Herstelling van de draadafsluiting in het bosje		
	Composthoek inrichten		
	Website ontwikkelen door vrijwilliger		
	Moes- en kruidentuin inrichten en beplanten (budget van De Mozaïek)		
2010	Permanent onderhoud door IGO Arbeidszorg		
	Wandelpad en watertoevoer poel door IGO-groep Geert Rentiers		
	Toiletten inrichten		
	Ijzeren hek toegangspoort		
2011	Permanent onderhoud door IGO Arbeidszorg		
	Nieuwe brug over de poel door IGO-groep Geert Rentiers		
	Natuurleerpad en educatieve elementen		
	Infopanelen (5 x 400 Euro)		
	Renovatie serre		
	Algemeen totaal		

Omdat voor verschillende posten nog offertes moeten gevraagd worden en wij deze procedure objectief willen laten verlopen, zullen de bedragen pas ingevuld worden na uitvoering van de werken.

F. Parkreglement

Zie afzonderlijke keuzeknop op de homepage

G. Beheerafspraken voor de toekomst

1. Inleiding

De beheerafspraken voor de toekomst zijn gemaakt in functie van de basisprincipes van het beheerplan (pagina 2 t/m 4), zijnde een harmonisch parkbeheer dat

- duurzaam en dynamisch is
- diversiteit beoogt in structuren, soorten en functies
- mens-, natuur- en milieugericht is.

2. Afspraken i.v.m. de parkbeheerder.

- De parkbeheerder wordt voor onbepaalde termijn aangesteld door de kerkraad.
- De naam van de parkbeheerder wordt bekendgemaakt aan de inwoners via een mededeling in « Info Boutersem » en « Kerk en Leven ».
- De parkbeheerder
 - is het eerste aanspreekpunt voor het publiek i.v.m. de pastorietaan.
 - heeft het recht de bezoekers terecht te wijzen bij eventuele nalatigheden of foutieve gedragingen in de pastorietaan.
 - beslist over de toelating van activiteiten in de tuin.
 - is verplicht regelmatig overleg te plegen met de kerkraad en in nodige gevallen met het gemeentebestuur.
 - coördineert en volgt de werken die plaatsvinden in de tuin.
- De parkbeheerder kan de toegekende budgetten besteden zolang zij in overeenstemming zijn met het voorgestelde programma en de begroting. Indien de werken meer gaan kosten dan verwacht, moet dit aan de actoren (kerkraad en gemeentebestuur) voorgelegd worden.

3. Afspraken i.v.m. het permanent onderhoud

- de parkbeheerder begeleidt en controleert de uitvoering van het permanent onderhoud.
- de parkbeheerder onderhandelt i.s.m. de kerkraad over nieuwe onderhoudscontracten vanaf 2012.
- de Kerkraad St Anna Roosbeek voorziet in zijn begroting het budget voor het permanent onderhoud.